

banger te zijn voor één mis dan voor tienduizend soldaten. Maar hij zegt er niet bij, wat we toch betreffende die ééne mis in M'Gavin, 250, kunnen lezen: there were no more suffered at the first; noch ook, dat Knox, in de preek, die wel door dr Kaajan zal bedoeld zijn (en waarna Knox met de koningin te doen kreeg) (250) het niet alleen over de afgoderij had, maar ook over het de hand reiken aan de idolatrie: when we join hands with idolatry it is no doubt that both God's amble (friendly) presence and comfortable defence will leave us! hetgeen al reformatorisch werk onderstelt, 250. Mocht er nog aan getwijfeld worden, dan leze men op bl. 247, dat, toen ter gelegenheid van het koninklijk bezoek de mis zou worden bediend, de menschen vroegen: shall that idol be suffered again to take place within this realm? begint die afgoderij nu al weer? (247). De reformatie had reeds veel eerder in Schotland het kerkelijke leven omgezet, alleen maar: het was daarbij niet ver genoeg gegaan naar de meening van Knox. Mocht ik dus niet zeggen, dat het bij Knox ging over kinderen van menschen, die reeds voor rekening van de gereformeerde kerk lagen? Het is mij een raadsel, hoe dr Kaajan het kan betwisten. De feiten zijn anders bekend genoeg, en ook officieel geboekstaafd¹⁾.

Afgodendieners zouden roomschen zijn? Maar hoe ter wereld wil dr Kaajan dan Knox' geschriften lezen? Of ook, hoe ds J. Douma, die in „Priesch K.bl.” eveneens zich beijvert, de door ons bestreden opvatting, zooals prof. Kuyper ze aangaf, te handhaven? We hadden het over den doop van kinderen van geëxcommuniceerden. Men herinnert zich, dat Knox Calvin's advies vroeg over den doop van kinderen van geëxcommuniceerden, en afgodendieners, en voorts van onechte kinderen. Welnu, hoe dat bedoeld is, moge blijken uit het „Book of Discipline”, M'Gavin, 507: de kinderen van een man, die door de gereformeerde kerk was geëxcommuniceerd (in het openbaar) mochten niet zoo maar gedoopt worden, wanneer ze geboren waren ná het excommunicatievonnis en vóór het berouwvol weerkeeren van den geëxcommuniceerde²⁾. Wil dr Kaajan, of ds Douma, soms ons doen gelooven, dat, als het „Book of Discipline” voor de begrafenissen van kerkleden bepaalt, dat alle idolatrie daarbij moet geweerd worden (524), het over het optreden van roomsche priesters gaat bij een door een protestant geleide begrafenis? Welneen; het gaat natuurlijk over oude gebruiken, als b.v. het bidden voor den doode, etc. (524); het staat er duidelijk bij. Het is meteen bewijs, dat ook na de reformatie superstitieuze gebruiken lang in eere bleven, zooals op het zendingsterrein, gelijk we in herinnering brachten. Over die resterende superstitie (letterlijk idolatrie genoemd, 320) besloot men (320) Calvin's advies te vragen. Als Knox in een openbare „Appellation” bij de overheid op één lijn plaatst de misdaden van idolatrie en blasphemie, bedoelt hij dan soms in het eerste geval het lidmaatschap van de roomsche kerk en in het tweede geval een zonde, die zijn eigen kerkleden kunnen bedrijven? (391, vgl. 390.) Als het bidden voor de dooden (evenals de mis) idolatrie heet (67), wil dr Kaajan dan volhouden, dat alleen roomschen zich aan die idolatrie schuldig maakten? Maar we zagen reeds, dat men bij begrafenissen van protestanten er tegen moest optreden. Knox weet bijzonder goed, dat het heel lang duurt, eer alle geloovigen (all the faithful) met de idolatrie grondig hebben gebroken, 436. Maar dat neemt niet weg, dat z.i. de overheid er streng tegen op moet treden, nu eenmaal beter inzicht verkregen werd, 393, 394, 517: de reformatie heeft al veel eerder zich haan gebroken, 394. Idolatrie staat elders niet alleen met blasphemie, maar ook met moord, valsche leer in één adem genoemd, 395; wil dr Kaajan soms bij de idolatrie alleen aan roomschen, en bij moord ook aan protestanten denken? Ze staat elders op één lijn met superstitie, 515; en — alweer — met geboden voor de dooden, welke geboden wederom, behalve bijgeloovig, ook letterlijk idolatrie heeten, 515/6. Zoo min de afgodendieners onder Israël heidenen waren, maar bondskinderen, 470, zóó min zijn alle bedrivers der idolatrie roomschen doch in casu door de reformatie beheerschten, 471. Het was nog vaak een wonderlijk mengelmoeje; er waren er die zoowel naar de mis als naar den (protestantschen) bidstond gingen, 510.

Dr Kaajan herinnert aan de Schotsche belijdenis, die het den plicht van den magistraat noemt, de kerk te verdedigen tegen idolaters en ketters als papisten.

Men lette op die onderscheiding. En dan één van beide: dr Kaajan heeft het verschil tusschen die beide opgemerkt, of hij gaf er geen acht op. In het eerste geval versta ik niet, wat hij met zijn artikel wil. In het tweede geval zou ik hem er op wijzen willen, dat één paar uur lectuur van Knox' eigen geschriften bewijst, dat Knox de overheid wilde doen optreden tegen alle idolatrie, óók die van menschen, die met de Reformatie in aanraking gekomen waren, maar terugvielen in afgodische gebruiken. Knox eischte ook straffen tegen protestanten, die uit reactie tegen Rome met het sacrament al te ruw omgingen³⁾. Hoe kan men toch zoo gemakkelijk concluderen! Hoe gemakkelijk in polemisch verband zijn eigen aanvankelijke voorzichtigheid („hoogstwaarschijnlijk”) prijsgeven!

Op de vraag van dr Kaajan: wie dus een fabeltje lanceerde, antwoord ik: met alle reverentie, ditmaal gij, waarde broeder!

Overigens — even goede vrienden.

K. S.

1) Zie: *The Act against the Mass*: In the parliament held at Edinburgh (10 Juli 1560)... the

said parliament... has declared the reverence and honour that should be given to him (the Almighty God)... has declared the true use of the sacraments... by the which it is notorious and perfectly known, that the sacraments of baptism and of the body and blood of Jesus Christ have been in all times bygone corrupted by the papistical kirk, and by their ministers; and presently, notwithstanding the reformation already made according to God's word, yet notwithstanding there are some of the same pope's kirk, that stubbornly persevere in their wicked idolatry, saying mass and baptizing according to the papist kirk... (dan de straffen!) (Mc. Gavin, 220).

Zie voorts:

First Book of Discipline, Chap. III (in: Will. Mc. Gavin, *The History of the Reformation of Religion in Scotland*, Glasgow, 1831, 489):

1. As we require Christ Jesus to be truly preached, and his holy sacraments rightly ministered; so [we] cannot cease to require idolatry, with all monuments and places of the same, as abbeyes, monneries, frieries, nunneries, chapels, chantries, cathedral churches, canonries, colleges, others than presently are parish churches or schools, to be utterly suppressed in all bounds and places of this realm, except only palaces, mansions, and dwelling places adjacent thereto, with orchards and yards of the same. As also [we desire] that idolatry may be removed from the presence of all persons, of what estate or condition that ever they are, within this realm.

2. For let your honours assuredly be persuaded, that where idolatry is maintained or permitted, where it may be suppressed, that there shall God's wrath reign, not only upon the blind and obstinate idolaters, but also the negligent sufferers [of the same]; especially if God has armed their hands with power to suppress such abomination.

3. By idolatry we understand, the mass, invocation of saints, adoration of images, and the keeping and retaining of the same; and finally all hallowing of God, not contained in his holy word.

2) His children begotten and born after that sentence and before his repentance, may not be admitted to baptism till either they be of age to require the same, or else that the mother or some of his special friends, member of the kirk, offer and present the child, abhorring and condemning the iniquity and obstinate contempt of the impenitent, 507. Een bewijs, dat mijn parafrase, die ds Douma ten onrechte als preciese vertaling bejegent, juist was. Trouwens in een noot aan den voet der geciteerde pagina wordt verwezen naar de Order of Excommunication, chap. 2. Zie ook p. 522.

3) We dare not prescribe unto you what penalties shall be required of such, but this we fear not to affirm, that the one (de „idolatry”, die men vroeger bij de roomschen kende) and the other (het omslaan in het andere uiterste, b.v. avondmaalvering op eigen hontje) deserve death: for he who doth falsify the seal, subscription, or coin of a king is judged worthy of death; what shall we think of him, who plainly doth falsify the seals of Christ Jesus, the prince of the kings of earth? If Durus pronounced that a baik should be taken from the house of that man, and he himself hanged upon it, that durst attempt to hinder the re-edifying of the material temple [in Jerusalem]; what shall we say of those, that contemptuously blaspheme God, and manifestly hinder the [spiritual] temple of God, which is the souls and bodies of the elect, to be purged by the true preaching of Christ Jesus [and right administration of the sacraments], from the superstition and damnable idolatry in which they have been long plunged and holden captive? (517). Men lette ook op deze passage uit het gebied na verkiezing van een superintendent: Give... good Lord... that the drops of superstition and idolatry which yet rest within this realm, being purged and removed, we may... enz. (230).

Kerk en Jeugd.

De besturen der drie jeugdbonden hebben geconferreerd over de vraag, wat te doen is voor het welken van belangstelling voor de jeugdactie, ook daar, waar deze nog ontbreekt. In betrekking tot de kerk werd het resultaat als volgt samengevat:

De band tusschen Kerk en jeugd worde nauwer aangehaald door het volgende:

- in prediking en gebed worde regelmatig aan de belangen der jeugdorganisaties aandacht gegeven, terwijl bij het huisbezoek in de gezinnen de zaak der jeugdorganisaties volle accent hebbe;
- bijzonder op de catechisatie wekke de predikant de indifferente jongeren op tot deelname aan het jeugdwerk om de weigerachtigen in persoonlijk gesprek bijzonder in dit opzicht te vermanen;
- de kerkeraad volsta niet met regelmatig nota te nemen van de rapporten, die van het bezoek aan de jeugdverenigingen worden uitgebracht, maar bespreke eveneens maatregelen, die kunnen dienen om bij de ouders en jeugdigen de liefde voor de jeugdorganisaties te verlevendigen en te versterken;
- de vrsenlijst, in gebruik bij kerkvisitatie, bevatte een of meerdere vragen over het contact van de Kerk met de jeugdorganisaties;
- de Kerk kome op alle mogelijke wijzen tegemoet aan het jeugdwerk der geestelijk-zedelijke vorming, ook in stoffelijken zin, opdat de gemeente dit werk mede hierdoor leere zien als van het grootste belang voor de jeugd der Kerk en in haar voor de Kerk zelve;
- in de kerkelijke pers worde regelmatig plaats gegeven aan het opwekkende woord ter aanbeveling van het jeugdwerk.

Naar aanleiding van een en ander schrijft mejufvrouw M. Parmentier te Oegstgeest, presidente van den Melsjesbond, ons een en ander over „Ons Jeugdwerk”, waaraan we binnenkort een plaats geven onder „Stemmen uit onze Kerken”. Daarnaar verwijs ik gaarne.

K. S.

Zuid-Beijerland.

Eenige weken geleden meldten we, dat te Zuid-Beijerland een adres was gericht tot officiële instanties, betreffende goederen armbestuur. Het vervolg van de geschiedenis wordt me thans ook bericht. De scriba der Geref. Kerk deelt mede:

Den 19en Februari ontvingen we van Burge-meester en Wethouders van Zuid-Beijerland, op den brief van 8 December 1939, U bekend, het volgende antwoord:

„Naar aanleiding van bovenvermeld schrijven deelen wij U mede, dat naar onze meening U geen baten uit de door U bedoelde z.g.n. historische goederen toekomen.

Wij gronden deze meening op de volgende overwegingen:

- De bezittingen zijn eertijds aan het Algemeen Armbestuur in beheer en eigendom overgedragen, onder voorwaarde, dat de opbrengst van het Algemeen Armenfonds alleen gebruikt zou worden ten bate van Hervormden, die niet tevens lidmaat der Hervormde Kerk waren en dat geen vermenging met andere fondsen of inkomsten zou mogen plaats hebben. Het Algemeen Armbestuur zou in strijd met deze aanvaarde verplichting handelen, indien deze fondsen of de opbrengst daarvan geheel of gedeeltelijk aan Gereformeerden werden uitgekeerd.
- Men neemt wel aan, dat art. 16 der Armenwet niet slaat op eigendommen, die vermaakt zijn vóór het in werking treden der wet van 1912. Men bedenke hierbij, dat de Armenwet van 1854 dit onderwerp niet regelde. Uit een en ander volgt, dat de opbrengsten van zulke aan de wet anterieure fondsen ook buiten de werking van art. 16 staan.
- Zelfs indien art. 16 der Armenwet wel van toepassing zou zijn, dient eerst in verband met den samenhang tusschen dit wetsvoorschrift en art. 925 van het Burgerlijk Wetboek aangevoerd te worden, dat de fondsen moeten worden geacht bestemd te zijn ten behoeve van alle noodlijdenden, zonder onderscheid van godsdienst. Wij nemen aan, dat deze fondsen bestemd waren voor Hervormden, en laten aan U over te bewijzen, dat dit standpunt onjuist is.”

Tot zoover B. en W.

De kerkeraad hoopt op de zaak terug te komen. We zien daar belangstellend naar uit; vele anderen met ons. Van ds de Boer ontving ik nog een brief er over, maar ik weet niet, of ik dien mag publiceren. Den kerkeraad dank voor zijn mededeeling.

K. S.

„Indië roept”. (II.)

Zoëven noemde ik de zedelijke opvattingen in en buiten het huwelijk een vulle, etterende wond. Is dat te erg? Ik geloof van neen! Gaat U eens bij deze vrouwen op bezoek en laat U haar eens uitpraten wanneer zij U vertrouwen. U ontmoet de vrouwen van één man nooit tegelijk, vrouw voor vrouw ontmoet U haar, tenminste in de hogere kringen. Dan komt er wat los. Jalouzie, ruzie, rijd, afgunst, onrust, enz., enz.

Het huwelijk in polygamie is een mild vloeiende bron van ellende. Dat is het reeds in de gunstige gevallen, wat moet het dan zijn bij andere mensen, die zich niet de weelde van een wettig polygaam huwelijk kunnen veroorloven? Waarom zijn de gewone vrouwen zo bang voor meerdaagse oefeningen, of voor opname in het ziekenhuis? Waarom worden zij zo onrustig als haar mannen niet op de gewone tijd thuis zijn? Als wij hier alleen kenden het z.g. wettige polygame huwelijk, wat moeten dan al die duizenden publieke vrouwen hier? Duizenden vrouwen, die allemaal haar eten verdienen met ontucht, duizenden vrouwen, die naar lichaam en ziel ten onder gaan. En zij gaan niet alleen. Zij zijn het, die het leven van haar medezusters verwoesten. Zij maken slachtoffers en zijn slachtoffers.

De redenen tot echtscheiding zijn zo gemakkelijk, dat het huwelijk eigenlijk die naam niet waard is. Het huwelijk uit dwang of winstbejag geeft ook niet veel hoop op huwelijksgeluk, maar dat hindert niet, want indien hij later een aardiger vrouw ziet, of meer overeenkomstig zijn stand, stuurt hij no 1 wel weg of houdt beiden. Dikwijls neemt men niet eens de moeite om te scheiden „pisah kebo”, (als de buffels uit elkaar gaan) noemt men dat, d.w.z. ieder gaat zijn eigen weg en trouwt weer wanneer dat uitkomt.

De vrouw is niet alleen lijdend voorwerp, liefde en trouw kent zij zelf ook dikwijls niet; maar niemand zal durven beweren, dat haar lot niet veel en veel zwaarder is dan dat van den man. Als hij goed wil en zij niet, dan ligt zij er zo uit, voor haar een andere. Maar als zij goed wil en hij niet, dan kan zij ook gaan. Het aantal gescheiden vrouwen is ontstellend groot en wat moeten deze vrouwen? Met haar kinderen trekken zij naar haar familie terug, die haar echter ook liever zien gaan dan komen. Hopeloos en hulpeloos zijn zij dikwijls met dit gevolg, dat zij zo gauw mogelijk een anderen man zien te vinden.

Als U in de kampong werkt en dagelijks met deze dingen in aanraking komt, dan is het wel eens alsof de hel voor uw voeten open gaat. Zij die wel eens denken dat dit alles zo erg niet is, moeten eens een paar maanden in de kampong gaan werken, dan zijn zij afdoende van deze dwaling genezen. H u w e l j k s g e l u k is wel zeer schaars.

Moederweide kent zij die? Ja; maar weinig. Het is door de zonde alles zo ontvrikt. Telkens en telkens ziet men weer dat de moeder bediende wordt van haar kind. En hoeveel vrouwen zien niet al haar kinderen stuk voor stuk weggedragen naar het graf? Neen, in dit gebroken leven is niet veel dat opheft.

I. Haar geestelijk leven.

Mogen wij het zo wel zeggen? Immers van geestelijk leven in de gewone zin is geen sprake. Ieder die buiten God leeft is geestelijk dood. In Efese 5:14 lezen wij de vermaning: „Ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit de doden en Christus zal over u lichten”.

In overeenstemming met Efese 2:1 v.v. wordt de toestand des menschen van nature hier als een geestelijke doodstaat getekend, waarin de zondaar voor het waarschijnlijke, wezenlijke leven, de gemeenschap met, en de dienst van God, roerloos, bewusteloos, dood is, hoewel hij in de ongerechtigheid leeft, en zich met alle krachten daarin beweegt.

In dit leven is niets goeds voor den Heere. Hij heeft daarin ook geen plaats! De zondaar zoekt God niet, maar zichzelf. Wanneer zij de daden van deze mensen eens nader bezien, dan wordt het ons wel duidelijk. Offers en wierook worden gebracht uit zelfbehoud. De